

รายงานผล

การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

โครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนการพัฒนาศักยภาพ
ผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อยรองรับการปรับตัวให้มั่นคงทาง
เศรษฐกิจ “กลุ่มจักสานไม้ไผ่” ประจำปี ๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม
อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี

รายงานผลการดำเนินงาน

โครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน การพัฒนาศักยภาพผู้
ประกอบอาชีพอิสระรายย่อยรองรับการปรับตัวให้มั่นคงทาง
เศรษฐกิจ "กลุ่มจักสานไม้ไผ่"
ประจำปี 2568

ณ องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม
วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2568

จัดทำโดย....

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม อำเภอภูธร จังหวัดอุบลราชธานี

สารบัญ

	หน้า
๑. ประเด็นการมีส่วนร่วม	๑
๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	๑
๓. ข้อมูลของผู้มีส่วนร่วม	๒
๔. การดำเนินงาน	๒
๕. การบริหารงบประมาณ	๒
๖. ผลจากการมีส่วนร่วม	๒
๗. การนำผลจากการมีส่วนร่วมไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน	๒
๘. เนื้อหาและรายละเอียดการอบรม	๓ - ๗
๙. ภาคผนวก	
- บันทึกขออนุมัติดำเนินโครงการฯ	
- สำเนาโครงการฝึกอบรมฯ	
- รายชื่อผู้เข้ารับการอบรม	
- ภาพประกอบการฝึกอบรม	

๑. ประเด็นการมีส่วนร่วม

เนื่องจากสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ผู้คนสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้เอง เป็นส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ งานจักสานหรือเครื่องจักสานเป็นงานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน พวกผู้หญิงก็จะทำงานบ้าน เช่นเตรียมทอผ้า (ตำ หูก) ไม้ใช้สำหรับคนในครอบครัว ผู้ชายก็จัดเตรียมเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น จักสาน ตะกร้า กระบุง บุงก็ ลอบ ไซ ข้อง ซ่อมแซมบ้าน ซ่อมแซมเครื่องมือเกษตร พอถึงฤดูฝนก็เริ่มทำนาอีก วัฏจักรหมุนเวียนกันอยู่อย่างนี้ แม้ในปัจจุบันงานจักสานหรือเครื่องจักสานจะมีอยู่น้อย แต่ก็ยังคงมีอยู่ทั่วไป ทุกภาคในประเทศ นอกเหนือจากประโยชน์ใช้สอยแล้ว งานจักสานยังสะท้อน วัฒนธรรม สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ของชาวบ้านได้อีก ดังนั้นควรให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาเกี่ยวกับงานจักสานและรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมในด้านการจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ไว้สืบต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม จึงได้จัดทำโครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอาชีพอิสระรายย่อยรองรับการปรับตัวให้มั่นคงทางเศรษฐกิจ " กลุ่มจักสานไม้ไผ่ " ขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพของกลุ่ม / องค์กร ผู้เข้าร่วม โครงการ ในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพ เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมอาชีพสามารถต่อยอด เป็นอาชีพเสริมรายได้หลักของชุมชน ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการทำงานเป็นกลุ่ม ของกลุ่มสตรีในพื้นที่ เป็นการเปิด โอกาส ให้สมาชิกของกลุ่ม องค์กร ในพื้นที่ ได้รับการเพิ่มพูนความรู้ ฝึกประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรม ได้รับ แนวคิดใหม่ ๆ เพื่อนำความรู้จากกิจกรรมการฝึกอบรมมาพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ **มาตรา ๖๗** ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้ (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ และ **มาตรา ๖๘** ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (๗) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม

๑. เพื่อส่งเสริมการอาชีพการจักสานไม้ไผ่ให้กับประชาชนในตำบลโพรงงาม
๒. เพื่อเพิ่มรายได้ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
๓. เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน
๔. เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนที่สนใจ
๕. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจักสานไม้ไผ่
๖. เพื่อเผยแพร่การจักสานไม้ไผ่ / เพื่ออนุรักษ์การจักสานไม้ไผ่

๓. ข้อมูลของผู้มีส่วนร่วม

มีผู้เข้าร่วมในโครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอาชีพอิสระ รายย่อยรองรับการปรับตัวให้มั่นคงทางเศรษฐกิจ "กลุ่มจักสานไม้ไผ่" ประจำปี ๒๕๖๘ ประกอบด้วยไปด้วย นายคุณากร อักษรพรมราช นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโพนงาม เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการอบรมฯ พร้อมด้วย รองนายกองค้การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้แทนส่วนราชการ พนักงานส่วนตำบล ประชาคมหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่สนใจทุกกลุ่ม และประชาชนทั่วไป ภายในเขตพื้นที่ตำบลโพนงาม ๑๔ หมู่บ้าน จำนวน ๕๐ คน

๔. วิธีการดำเนินการ

๑. สำรวจความต้องการ ของกลุ่มอาชีพ และประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมโครงการฯ
๒. จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ
๓. ดำเนินตามโครงการ(กิจกรรมแนบท้ายโครงการฯ)
๔. ติดตามประเมินผลและรายงานให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบลทราบ

๕. งบประมาณ

ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ แผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน งานส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งชุมชน งบดำเนินงาน หมวดค่าใช้สอย รายจ่ายเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติราชการที่ไม่เข้าลักษณะรายจ่ายหมวดอื่น ตามโครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน งบประมาณ ๑๕๐,๐๐๐.-บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) รายละเอียดการใช้จ่ายแนบท้ายโครงการนี้

๖. ผลจากการมีส่วนร่วม

๑. ผู้สนใจและประชาชนในตำบลโพนงาม สามารถจักสานไม้ไผ่เพิ่มรายได้ในครัวเรือน
๒. ผู้สนใจและประชาชนในตำบลโพนงาม มีรายได้เพิ่มขึ้นและลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
๓. หมู่บ้านเกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนและถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนที่สนใจ
๔. ความรู้ได้ถ่ายทอดให้กับเด็ก เยาวชน และประชาชนที่สนใจ
๕. ได้รับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจักสานไม้ไผ่
๖. ได้รับความรู้วิธีการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่

๗. การนำผลจากการมีส่วนร่วมไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงาน

จากการดำเนินการโครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอาชีพอิสระ รายย่อยรองรับการปรับตัวให้มั่นคงทางเศรษฐกิจ "กลุ่มจักสานไม้ไผ่" ประจำปี ๒๕๖๘ พบว่าสมาชิกของกลุ่มองค์กร ในพื้นที่ ยังขาดเครื่องจักตอกไม้ไผ่เพื่อใช้ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงามจึงต้องจัดสรรเครื่องจักตอกไม้ไผ่ให้เพียงพอแต่การผลิตเครื่องจักรสานของสมาชิก เช่น กลุ่มสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการทำงาน ลดอาการบาดเจ็บปวดเมื่อยในการทำงาน ทำให้สามารถจ้างผู้สูงอายุใน ชุมชนมาช่วยงานได้เพิ่มขึ้นแก้ไขปัญหาคาราคาเข่งและสร้างแรงจูงใจ สนใจ ของวัยรุ่นในชุมชนหันมาทำ หัตถกรรมจักสาน เพิ่มจำนวนสมาชิกใหม่ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น และเพื่อนำความรู้จากกิจกรรมการฝึกอบรมมาพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านคุณภาพชีวิต และส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน

งานศิลปหัตถกรรมประเภท " จักสานไม้ไผ่ "

งานจักสานไม้ไผ่ เกิดขึ้นโดยการใช้ไม้ไผ่นำมาจัก ผ่า ฉีก ให้เป็นเส้นบาง ๆ แล้วนำมาขัด สาน สอด ไขว้ ขึ้นโครงเป็นรูปทรง ทำเป็นภาชนะ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรม และหัตถกรรม พื้นบ้านที่มีความผูกพันและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของ คนไทยมาอย่างยาวนาน แสดงได้ถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญา บรรพบุรุษ มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณ มีอยู่ในทุกภาคของ ประเทศ ด้วยเป็นทั้งหัตถกรรมที่เป็น ของใช้ในครัวเรือนและ ชีวิตประจำวันจนถึงเป็นอาชีพที่เป็นแหล่งรายได้อีกด้วย การสร้างสรรค์งานจัก สานไม้ไผ่ต้องใช้ทั้งภูมิปัญญา ความประณีต ความละเอียดอ่อน และทักษะฝีมือเชิงช่าง ตั้งแต่ การรู้จัก คุณสมบัติของไม้ไผ่แต่ละชนิดที่มีความเหมาะสมกับ การนำมาใช้ประโยชน์ในการจักสาน การเตรียมเส้นเพื่อ การสาน ที่เหมาะสมกับการสานผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด แต่ละรูปแบบ และที่สำคัญคือการสานขึ้นรูปจนสำเร็จ เป็นผลิตภัณฑ์เครื่อง จักสานไม้ไผ่ที่นำไปประโยชน์ใช้สอยตามที่ต้องการ งาน หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ จึง ยังคงเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ ยังคงมีการสืบทอดต่อกันมา นับจากอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน

งานจักสานไม้ไผ่ **เอกลักษณ์ที่สะท้อน ภูมิปัญญาและทักษะเชิงช่าง** ไม้ไผ่ คือวัตถุดิบหลักในการ สร้างงานหัตถกรรมจักสาน ไม้ไผ่ และไม้ไผ่ที่ใช้เพื่อการสร้างเป็นงานหัตถกรรมนั้นมีด้วยกัน หลายชนิด ด้วย เพราะคุณสมบัติของไม้แต่ละประเภท อาจจะมี ความเหมาะสมกับงานหัตถกรรมแตกต่างกัน จึงต้องเลือกใช้ ชนิดไม้ ให้เหมาะสม เช่น ไม้ไผ่ที่นิยมใช้ทำเครื่องจักสานมากที่สุด คือ ไม้สีสุก ซึ่งเป็นไม้ไผ่ที่ขึ้นอยู่ตามพื้น ราบมีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ไม้ไผ่ที่นำมาใช้สำหรับการทำงานหัตถกรรมจักสาน จะต้อง เป็นไม้ที่มี อายุไม่น้อยกว่า ๒ ปี ต้องเลือกพันธุ์ไม้ที่สามารถ ยึดหยุ่นได้ดี ลำต้นมีความยาว เมื่อเวลานำมาจักเลียดจะได้ เส้นตอกที่ยาว

ภูมิปัญญาในการทำงานหัตถกรรม จักสานไม้ไผ่ทั่วไป

จะมีขั้นตอนและวิธีการผลิต ของงานหัตถกรรมที่เหมือน หรือ แตกต่างกันไปตามรูปแบบ รูปทรง องค์ความรู้ภูมิปัญญาและ ทักษะฝีมือของช่างที่สั่งสมมาแต่โดยปกติจะมีกระบวนการ ขั้นตอนในการทำที่ คล้ายคลึงกันในแถบทุกภาคในประเทศไทย การเตรียมวัตถุดิบเพื่อการสานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ก็ถือเป็น ขั้นตอนที่ต้องอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาในการเตรียม วัตถุดิบ เพื่อให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพ ไม่เป็นมอด ไม่ขึ้นรา ได้เส้นตอกที่มีขนาดสม่ำเสมอตามที่ต้องการ และมีสีสันทสวยงาม และมีลวดลายที่เหมาะสมกับ ชิ้นงาน การเพิ่มเติมความสวยงาม และความคงทนให้กับชิ้นงาน รวมทั้งการมีคิดค้น พัฒนาหาเทคนิค วิธีการป้องกันมอดและแมลงของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานด้วย การรมควันที่สามารถทำให้เครื่องจักสานมีผิว แห้งสนิทไม่ขึ้นรา ไม้ไผ่ที่นำมาใช้ทำงานจักสานนั้น จะนิยมนำไม้ไผ่ที่ได้ มาแช่น้ำทิ้งไว้ ๗ ถึง ๑๐ วันเพื่อ ป้องกันแมลง และบางครั้ง ใช้กรรมวิธีการตากแห้งเพื่อช่วยสกัดน้ำมันไผ่ออกเป็นการ สร้างความคงทน แข็งแรง และความสวยงามให้ไม้ไผ่ยิ่งขึ้น

การสานให้เป็นรูปร่าง รูปทรง และมีลวดลายที่เหมาะสม สัมกับชิ้นงานจักสานนั้น จะประกอบด้วย ๓ ส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเครื่องจักสาน เพราะมัก เป็นจุดเริ่มต้นของการสาน เพราะ ลักษณะกันจะส่งผลถึงรูปทรง ที่จะสร้างต่อไป ดังนั้นส่วนกันจะต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง เหมาะสมสัมพันธ์ กับลวดลายและรูปทรงของเครื่องจักสาน ส่วนกลาง เป็นส่วนผนังของภาชนะ อาจมีลักษณะเป็นผนัง ที่ทึบ หรือโปร่ง เป็นตาถี่แล้วแต่หน้าที่และประโยชน์ใช้สอยของ ภาชนะนั้น ๆ ส่วนกลางของเครื่องจักสานจะเป็น ส่วนสำคัญเพราะ เป็นส่วน ที่จะรับน้ำหนักจากการบรรจุ ซึ่งถ้าหากได้รับการสานดีก็ สามารถรับน้ำหนักและ ทนทานจากแรงกดและแรงดึงจากภายในได้ ส่วนปาก จะเป็นส่วนสำเร็จของเครื่องจักสาน โดยส่วน นี้จะต้อง สัมพันธ์กับรูปทรงและประโยชน์ใช้สอย ซึ่งโครงสร้าง ส่วนปากหรือขอบของเครื่องจักสานจะเป็นส่วนสำคัญ ที่ช่วย บังคับให้เครื่องจักสานคงรูปอยู่ได้ การสร้างงานจักสานนอกจากต้องใช้ความประณีต พิถีพิถัน ในการ สานแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือลวดลายของงาน จักสานนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างมูลค่าให้กับ งานจักสาน แต่ละชิ้น โดยลายสานทั่วไป คือ ลายขัด และลายสอง เป็นลาย เริ่มแรกเมื่อผู้สานเริ่มหัตถสานงาน จากนั้นจึงมีการพัฒนาลวดลาย ขึ้นจากลายดั้งเดิม เช่น ลายลบน้ำ ลายตีหล่ม เป็นต้น

การจัก “ตอก” ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนของการเตรียมวัสดุใน การทำเครื่องจักสานขั้นแรกเป็นงานที่ยังคงทำด้วยฝีมือ การ จักตอกเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาบรรพบุรุษและเทคนิคที่ช่างต้อง เรียนรู้ การกดมิดให้ผ่านเนื้อไม้และผิวไม้ให้ได้เส้นตอกที่หนา หรือบางเท่ากันตลอดนั้น ช่างที่มีฝีมือดีจะจักตอกด้วยความชำนาญและได้เส้นตอกที่มีความหนา หรือบางที่สม่ำเสมอ ตลอดทั้งเส้น ช่างจักตอกจึงเป็นผู้หนึ่งที่มีความสำคัญ และส่วนใหญ่ ก็จะเป็นผู้สูงอายุที่มีความชำนาญในการจักตอก

เครื่องจักสานไม้ไผ่ กับวิถีชีวิตคนไทย ต้นไผ่ ถือเป็นทรัพยากรสำคัญ สามารถนำส่วนต่างๆ ของไผ่ มาใช้ได้ ตั้งแต่ หน่อ ลำต้น ใบ ราก เหี่ยวไผ่ ขุยไผ่ ประโยชน์ หลากหลายด้าน โดยเฉพาะด้านงานหัตถกรรม จักสาน ใช้ทำเป็น ข้าวของเครื่องใช้มากมาย เช่น กระบุง ตะกร้า แคร่ กระจาด ฝาชีกรอบรูป กระเป่า เป็นต้น ไม้ไผ่ที่พบในประเทศไทยและนิยมนำมาใช้ในงาน หัตถกรรมจักสานที่สำคัญ ดังเช่น ไผ่สีสุก หรือไผ่จืด พบทั่วไปและมีมากในภาคกลาง และภาคใต้ มีลักษณะขึ้นเป็นกอใหญ่หนาแน่นมาก มีลำต้นกลวง เนื้อหนา ผิวเป็นมันปล้องยาว ลำต้นมีเนื้อหนาและเหนียว ทนทานดีมาก ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากไผ่ชนิดนี้มีความสวยงาม คงทน และเป็นที่ยอมรับนำไปผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากกว่าไผ่ ชนิดอื่น เช่น ใช้ทำเครื่องจักสาน เฟอร์นิเจอร์ ใช้ในการก่อสร้าง ไผ่ซาง หรือไผ่ซางดอย พบทั่วไป แต่พบมากทางภาค กลางและภาคเหนือของประเทศไทย นิยมนำลำต้นมาใช้ใน การก่อสร้าง และนำมาจักตอกทำเครื่องจักสาน เช่น สานแข่ง ตะกร้า กระบุง บุงก็ และ ใช้ทำเครื่องเรือนต่าง ๆ ไผ่รวก พบทุกภาคของประเทศไทย นิยมปลูกเป็นแนว รั้วบ้าน เหมาะสำหรับนำมา ทำเครื่องเรือนไม้ ไผ่รวกดำ หรือไผ่รวกใหญ่ เป็นไม้ไผ่ที่พบทางภาค เหนือ นิยมนำมาใช้ประโยชน์ใช้ทำโครง รม โครงพัด เครื่อง ประดับบันได ใช้สานแข่งสำหรับบรรจุผักและผลไม้ และทำเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ เนื่องจาก ลำต้นมีเนื้อไม้ที่แข็งแรง ทนทาน ไผ่ไร่ พบมากในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทย สามารถพบได้ทั่วไปทั่ว ทุกภาค นิยมใช้ทำด้ามไม้กวาด ทำไม้เท้า ทำรั้วบ้าน ทำค้ำฝักต่าง ๆ และเนื่องจากมีเนื้อต้นคล้ายหวาย จึง สามารถนำมาตัดให้โค้งงอได้ เหมาะสำหรับทำเก้าอี้ และ เฟอร์นิเจอร์รูปแบบต่าง ๆ ไผ่ผาก พบทางภาคใต้ และจังหวัดกาญจนบุรี นิยมนำ ลำต้นใช้ทำแข่งใส่ถ่าน เครื่องใช้ในครัวเรือน ไผ่ข้าวหลามหรือไผ่กาบแดง พบ มากทางภาคเหนือ ตอนเหนือของจังหวัดกาญจนบุรี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางส่วน นิยมนำลำต้นใช้ ทำกระบอกข้าวหลาม เครื่องจักสานต่าง ๆ ไผ่เหี้ยะ พบทางภาคเหนือ นิยมนำลำต้นใช้ในการทำ โครงสร้าง อาคารบ้านเรือน และเครื่องจักสานต่าง ๆ ไผ่หก หรือไผ่वलใหญ่ พบทางภาคเหนือ และจังหวัด กาญจนบุรี นิยมนำลำต้นใช้ในการก่อสร้างชั่วคราว ทำ กระดาษและเครื่องจักสาน ไผ่บงดำ พบมากในบริเวณภาคเหนือ

กรรมวิธีการจักสานไม้ไผ่

รูปแบบของกรรมวิธีการผลิตและรูปแบบสินค้าถูก ปรับให้สอดคล้องตามความต้องการกลุ่มลูกค้า และผู้ใช้งาน มากขึ้น การผลิตงานหัตถกรรมจักสานของชาวบ้านในอดีต สามารถผลิตได้แบบเบ็ดเสร็จทั้ง กระบวนการ ตามความชำนาญเฉพาะตน ตั้งแต่การเตรียมวัตถุดิบ การทำโครงสร้าง การจักตอก การสาน และการประกอบขึ้นเป็นงานที่สมบูรณ์ วัสดุ / อุปกรณ์การจักสานไม้ไผ่ เครื่องมือในการผลิตหัตถกรรมจัก สาน มีการใช้สืบทอดกันมาแต่โบราณ มีการเปลี่ยนแปลงวัสดุ รูปแบบ บ้างตาม ความต้องการของช่างและ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบด้วย ไม้ไผ่ อาทิ ไผ่สีสุก ไผ่ซาง ไผ่บง ไผ่ตง หรือ ไผ่นวล มีดอีโต้ สาก สำหรับผ่าไม้ไผ่ มีดสำหรับจักตอก มีดสำหรับเหลาขอบ กรรไกร กาว ค้อน ตั๋วหนีบ พิมพ์สำหรับขึ้นโครงต่างๆ ตะปู กรรมวิธีการจักสา

ขั้นตอนการจักสาน เริ่มต้นจากการนำไม้ไผ่นวลไปตากแดด ๔-๕ วัน นำมา ขูดผิวชั้นนอกออกจน เห็นผิวชั้นใน นำมาต้มให้เดือดประมาณ ครึ่งชั่วโมง เพื่อให้ไม้ไผ่มีความเหนียว นำตากแดดให้แห้ง ประมาณ ๑ สัปดาห์ จากนั้นนำมาผ่าเป็นซี่และจักตอกตามขนาด ที่ต้องการ นำมาซักเสียดให้เส้นตอกเรียบเสมอกัน ทุกเส้น นำตอกขนาดที่ต้องการมาขึ้นโครงบนพิมพ์ ขึ้นตามรูป ที่ต้องการ เช่นตะกร้าทรงเหลี่ยม ทรงกลม สานเป็นลวดลาย ตามที่ต้องการโดยรอบพิมพ์ หากตอกที่สานนั้นแห้งไปให้นำไป จุ่มน้ำเพื่อให้ตอกเกิดความ เหนียวทำให้สานง่าย เมื่อสานจนรอบพิมพ์แล้วให้นำงานออกจากพิมพ์ หาก สานงานพวกตะกร้าจะต้อง นำไปใส่ซบในอีก ๑ ชั้น ตัดเก็บขอบ ให้เรียบร้อย และนำไปเข้าขอบ นำไม้ไผ่มาผ่าเป็นเส้นยาวความกว้าง ประมาณครึ่งนิ้ว แขนงทั้งไว้ ๑ คืบเพื่อให้มัน แล้วนำมาตัดใส่พิมพ์ตามขอบของงาน ใช้คลิปหนีบหนีบทิ้งไว้ ๑-๒ วัน และนำไปติดบนชิ้นงานด้วยการร้อย หากเป็นงานประเภทกระเป๋าจำเป็นที่จะต้องมีการอัด กั้น กระเป๋า โดยนำไม้ไผ่ที่สานไว้แล้วเป็นรูปทรงตามที่ต้องการ ติด กาวร้อนและอัดขอบให้เรียบร้อย งานบางชิ้น ที่ต้องมีการติด หูกระเป๋าให้นำตะปุมาทอกหูกระเป๋าให้ติดกับตัวงาน เก็บรายละเอียดงานให้เรียบร้อย และ นำไปตากแดดให้แห้ง นำไปชุบน้ำมันวานิช ผสมกับน้ำมันสนเพื่อให้ขึ้นเงา สวยงาม เพื่อป้องกันการขึ้นรา ทำ ให้ผลิตภัณฑ์แต่ละชิ้นมี ความคงทน สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน

ภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรมจักสานของไทยถือเป็น สมบัติล้ำค่าที่ได้รับสืบทอดต่อกันมา สร้าง รายได้ให้กับชุมชน มาหลายชั่วอายุคน แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไป แต่งาน จักสานก็ได้มีการพัฒนาขึ้นให้ เข้ากับความต้องการของตลาด ตลอดมา หากเปรียบงานจักสานเป็นแพชิ้นอย่างหนึ่งก็คงบอก ได้ว่าเป็น แพชิ้นที่ไม่เคยตกยุค จากการปรับตัวหลายๆอย่าง นำไปสู่กระบวนการจัดการอาชีพหัตถกรรมจักสานที่ ยั่งยืน ถือเป็น ได้ว่าอาชีพหัตถกรรมจักสานนี้เป็นอาชีพที่ไม่มีวันตาย ยังคง สร้างคนสร้างงาน และอยู่คู่กับ ประเทศได้อีกนานแสนนาน

ภาคผนวก

ภาพประกอบรายงานผล

โครงการอบรมส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน
" กลุ่มจักสานไม้ไผ่ " ประจำปี 2568
วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2568

